

October.

Nu wordt het tijd, naar de eerste bonte kraai uit te zien, of liever, wie er gelegenheid toe heeft, moet nu langs de zeedijken of over de groote heidevelden gaan wandelen, om iets van de groote trek der bonte kraaien gewaar te worden. Tegen het vallen van de avond zal hij er dan licht niet één, maar troepen van twintig, zestig, honderd of meer met loome vleugelslag uit het Oosten zien komen opdagen, meestal vergezeld door kleinere zwarte vogels, de torenkauwen. 's Morgens vroeg vallen er aardiger tooneelen uit de trek waar te nemen: een gezelschap grasmussen in de vlierstruiken, troepen lijsters, ongeregeld rondvliegend, of soms, zooals in October '91 bij ons op Texel, onbegrijpelijke hoeveelheden Vlaamsche gaaien in de beuken. Dat is de moeite waard, in de gouden nevels van een herfstmorgen een duizendtal van die prachtige bonte, schichtige vogels krijschend heen en weer te zien schieten tusschen het vergelend loover. Iedere dag werden de vertrekkende vervangen door nieuwe troepen, totdat na een week het gaaienleger gepasseerd was. Toen begon de goudhaantjes-trek en iedere morgen was hetzelfde boschje vol van het dunne muizengepiep van die kolibritjes van het Noorden.

Meezen, spechten, boomkruipertjes en boomklevers zijn hun zwerfend leven al sedert eenige weken begonnen en brengen overal vertier en vroolijkheid, tot zelfs in de triestigste stadstuintjes. Dan verschijnen ook verscheidene roofvogels, waaronder dikwijls genoeg groote soorten, alleen is 't maar moeilijk de vogels, die zoo hoog en zoo snel vliegen, naar behooren te onderscheiden. Was dat een havik of een slechtvalk, een buizerd of een wouw, een vischarend of een zeearend?

De winterslapers gaan naar kooi: vleermuizen, egels, kikkers en salamanders, hagedissen en slangen en de meest gevoelige insecten. Nog vliegen enkele vlinders rond, de dikke doodshoofdvlinder (*Acherontia atropos*), enkele spinners (*Bombyx crataegi* en *B. populi*) en een paar wintervlinders (*Acidalia brumata* en *Fidonia defoliaria*), die nu met teerbanden van de boomen moeten afgehouden worden. De rupsen van witjes (*Pieris* sp.) beginnen nog eens van voren af aan, alsof ze nog geen kwaad genoeg gesticht hadden, en de berkenpanrups maakt nog, dat hij zich aan de berkenblaren volwassen eet, eer zij al hun voedingsstof verloren hebben. Muggen en vliegen en oorwormen kunnen ons nog maar niet verlaten, doch hun dagen zijn geteld; de bijen hebben hun winterkwartieren al betrokken, de stoere hommels vliegen nog rond, en ook de parasiet-hommels (*Teucrium scorodonia* bloeit ook nog). Zij houden het nog wel tot November uit, maar dan zoeken ook de hommelskoninginnen en de wijfjes-parasiethommels een beschut plekje om te overwinteren.

De mannetjes, de darren, kleumen nog een poosje rond. Met de warmte is ook hun vliegkracht verdwenen; lui kruipen ze rond in 't natte gras. Vindt ge zoo'n sukkel, neem hem mee naar de warme kamer en voed hem met suikerwater; een paar dagen kan hij dan nog het leven genieten.

Alle boomen laten nu hun bladeren vallen en de wormen, schimmels en paddestoelen zullen de heele winter hard moeten werken, om er tegen het voorjaar het een en ander van op te ruimen. Wie nu in park of tuin een groepje goudesschen of spitsbladige ahorns of een hanekam-meidoorn (*Crataegus Crus galli*) weet te staan, kan iedere dag zijn hart ophalen. In sommige jaren zijn de herfstkleuren schitterender dan in andere, dat hangt van de verdeeling van regen en zonneschijn af; verleden jaar waren de herfsttinten niet rijk, maar 1896 schijnt een herhaling te zullen geven van de onvergelykelijke kleurenpracht van twee jaar geleden. Toen leek de *Crataegus Crus galli* in 't Vondelpark bij Vondels standbeeld één groote vuurbol, waarvan in 't heldere middagzonnetje een oogverblindende glans scheen uit te stralen.

Hij won 't ver van zijn landgenoot, de wilde wijn (*Ampelopsis quinquefolia*), die hier aan de zuidgevels der huizen zijn bonte herfstblaren met ijle trossen van diepzwart-blauwe roodgesteelde druiven doorweven heeft. Hij bloeit ook nog. Maar dit zijn alle buitenlanders; zie nu ook het gelend loof van onze berken, het ijle goud dat langzaam valt langs de witte stammen, schoongespoeld door de herfstregens en prijkend met een zachtroode gloed, heel fijn: dezelfde tint, die met een flauwe blos het satijnen dons aan keel en borst der zeezwaluwtsiert. Dan het rood en geel der iepen, het koperbrons van de eik, de warme kleuren van de kastanje en het diepe purpurbruin der esschen.

De elzen blijven halstarrig groen, zij worden al donkerder en donkerder, terwijl de wilgenblaren juist steeds lichter worden, totdat ze in het maanlicht bijna geheel wit lijken; maar met November staan ook die boomen geheel kaal.

Zoo gaan dan ook de boomen rusten; de werkzaamheid der wortels verminderde, doordat de grond zijn warmte verloor, nu kunnen de bladeren niet meer werken, te meer, daar hun 't licht en de warmte ook gaan begeven. Alles wat zij aan levende stof bevatten, trekt zich terug in de takken en de stam. Nu is het blad nutteloos geworden; het laatste werk dat nog geschiedt, is, dat er zich aan de voet van de bladsteel een laagje weefsel vormt, dat gemakkelijk loslaat, en bij 't minste stootje, 't zij van de ruwe wind of van een liefelijke zonnestraal, zinkt het uitgeputte blad ter aarde. T.

Vragen en korte Mededeelingen.

Van **Heukels' Schoolfiora** is dezer dagen de 7de druk verschenen.

Een verblijdend verschijnsel, die snel op elkaar volgende drukken van dat uitmuntende werk. 't Is een zeker bewijs, dat de studie der natuur hoe langer hoe meer beoefenaars

vindt; want 't bruine boekje is de onafscheidelijke, de onmisbare gezelschap geworden, van ieder die van onze flora iets weten wil.

Ook deze druk is volgens het titelblad weer verbeterd en vermeerderd; vermeerderd, zooals blijkt door circa 50

bladzijden, verbeterd door toevoeging van een aantal nieuwe planten, en bovendien door een aanhangsel, dat de vertaling der wetenschappelijke soortnamen geeft.

Daarentegen zijn in deze druk de vertalingen der plantennamen niet meer vermeld bij de planten zelf; daar worden alleen de volksnamen aangegeven. Zoo staan er bij onze twee typha-soorten niet minder dan 19 volksnamen, een aantal dat nog gemakkelijk met een tiental te vermeerderen zou zijn.

Voor een boek dat als een zakflora ter hand wordt genomen, hoofdzakelijk om de naam te leeren kennen van een botanische vondst, is dit in zeker opzicht een verdienstelijke aanvulling; toch heeft het ook weer zijn schaduwzijde.

't Is twijfelachtig of die risten van lokale namen voor één plant wel mee zullen werken, om het botaniseeren algemeener te maken.

Zocht men vroeger, (b. v. nog in de 6e druk) naar de naam van de bovengenoemde plant, dan kwam men, als 't lukte, op blz 113 bij „Typha, Lischdodde” en moest men beslissen tusschen de breedbladige en de smalbladige L. Nu vindt men in plaats van de breedbladige L. Donzen en Pommel met nog 10 andere namen van deze plant er tusschen.

't Is een feit dat het onthouden van de Latijnsche namen, zal ik maar zeggen, menigeen die geen Gymnasium heeft bezocht, moeilijk valt en velen van de studie terughoudt. Nu begonnen de enkele Nederlandsche namen, (volksnaam of boekjesnaam, dat doet er niet toe) die Heukels in zijn lijsten aangaf, al zoo mooi de officieele Nederlandsche namen te worden, waarmee elke liefhebber ze ging aanduiden.

Dit voordeel van de vroegere drukken vervalt door de nieuwe, en dat is jammer. Een register van volksnamen bij de planten, die door 't heele land verspreid voorkomen, (want die hebben de meeste namen) zouden we liever gehad hebben dan deze bijvoegingen in de text; ze maken het ondoenlijk in 't vervolg de Hollandsche naam van een plant aan te geven.

Nu zouden we kunnen overeenkomen, om voortaan de plant te benoemen met de eerste naam, die Heukels aangeeft; maar dat gaat niet, want bij het Madeliefje b. v. is deze naam het laatst genoemd van negen synoniemen en toch is de laatste de meest gebruikelijke, ook in de literatuur.

Wij erkennen de heer Heukels gaarne als autoriteit op dit gebied, en zijn werk wordt op de scholen het meest gebruikt. Hij moest nu in de volgende druk maar eens uit de rijen namen die hij aangeeft, voor elke plant er eentje kiezen, die hij om redenen van gewoonte, smaak en duidelijkheid, als de beste acht, die naam met vette letter drukken en vóór de overige volksnamen zetten; dat zou een zeer gewenschte eenheid geven in 't benoemen, wel niet zoo opeens, maar toch op den duur bij het steeds groeiend debiet van Heukels' Flora en de toenemende populariteit der botanische liefhebberij.

Moeilijk kan dit de heer H. niet vallen, maar de moeder willekeur is er voor noodig, dat geven wij toe; hij is er trouwens al mee begonnen: de naam adelaars-varen is verdwenen uit de tabellen en 't register; deze welbekende plant, die velen nooit anders hebben hooren noemen, heet nu: Vanen of adderkruid. De heer H. zal er zijn redenen voor hebben; ons goed, maar dan één van beide namen; anders moeten wij onze kinderen of onze leerlingen, die ons op de wandeling naar de naam van die groote mooie varen vragen, maar zeggen, dat het Pteris Aquilina is; één plant, één naam; daar moet het heen, als het goed zal gaan.

De vele volksnamen brengen bovendien het euvel mee, dat in onze Zakflora verschillende planten dezelfde namen krijgen, zoo heeten nu al op één en dezelfde bl. 107 van de nieuwe druk Polygonatum multiflora en Majanthemum bifolium, twee planten die weinig op elkaar lijken, beide Dalkruid, en de laatste bovendien Eenblad. De vertaling van het tweede deel van de wetenschappelijke naam, „tweebladig” van de 6de druk, lijkt ons dan nog beter, al is

er werkelijk soms maar één blad aan 't plantje te vinden; „meest tweebladig” schrijft de heer H. er zelf boven, een halfjuiste volksnaam had gevoeglijk verzwegen kunnen worden; de heer H. kan toch niet alle volksnamen geven, die zijn ook, als de reeks volledig moet wezen, beter in een plantlore dan in een zak-flora op hun plaats.

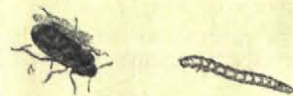
Toch kunnen we een Nederlandsche naam voor de algemeen voorkomende planten tegenwoordig niet meer missen; aan die namen heeft trouwens deze flora een deel van zijn succes te danken.

Een onbetwistbare verbetering is echter in deze druk, dat er veel meer vindplaatsen zijn aangegeven; zoo vonden wij bij het doorbladeren, thans ook het rietland aangegeven bij de konings-varen, en de duinen bij de gage. Daaraan kunnen en zullen wij met ons tijdschrift de heer H. zooveel mogelijk helpen. Heukels' Zakflora is flink op weg een standaard-werk te worden voor de Nederlandsche plantenliefhebbers en dat juichen wij van harte toe.

E. Hs.

P. R. en anderen.

Wil u meelwormen kweken voor uw zangvogels, koop dan in Mei of Juni een honderd volwassen larven bij een vogelhandelaar (prijs 20 ct.), berg die in een groote aarden pot, die van binnen geglazuurd is, of in een kist, met blik of zink deslagen. Vul de bak of pot voor de helft met zemelen, die goed droog zijn, leg daarop wat steenharde broodkorsten en daarover heen weer een paar wollen lappen, die met tarwemeel zwak bepoederd zijn. Laat dat praeparaat met zijn bewoners een paar maanden onaangeroerd staan, en kijk dan eens op de lappen: ze krioelen. Want de gele meelwormen zijn in zwarte kevers veranderd, en die hebben hun eieren in de wollen doeken gelegd en daaruit zijn talloze larven ontstaan. Als eten en drinken geeft ge de meelwormen het best geschraapte tuinwortels, maar leg het voer niet op de zemelen of op het meel, dat maakt een vuile boel, die licht tot rotting en schimmelvorming aanleiding geeft. Leg het wortelschraapsel op een dikke laag vloeipapier en plak dit

op een plaatje bordpapier vast, dat in een hoekje van de kist boven op de zemelen een plaatsje krijgt. Prik met een dikke stopnaald of een paknaald een groot aantal gaten in het vloeipapier en 't karton, zoodat de larven er van onder door kunnen kruipen.

Zindelijkheid is een eerste voorwaarde voor 't welslagen van alle kwekerijen, net zoo goed van meelwormen als van vogels. Een dringende waarschuwing is wel noodig tegen het voeren met doode dieren of met ander vleesch. De rottende stoffen hinderen de meelwormen zelf niet, maar de giftige werking zoudt ge tot uw verdriet en schade wel eens kunnen opmerken bij de vogels, die ge met deze meelwormen voedt.

Als ge uw meelwormenkwekerij zoo inricht, kunt ge desnoods 's winters de pot of kist onder de canapé of bij de kachel in de woonkamer zetten, er is geen stank te bespeuren en van giftige uitwaseming is geen sprake; maar hebt ge geen lust, het zoo zorgvuldig aan te leggen, houd dan de kwekerij een eindje van 't woonvertrek verwijderd.

Nog iets, zorg dat de pot steeds met ijzergaas goed gedekt is; breekt de bende los, dan is uw leed of liever het leed van de huisvrouw niet te overzien.

Gevraagd: Dag-pauwoog, Pauwoog-pijlstaart, Nachtpauwoog of Papilio machaon tegen 1 of meer ex. Epeira diadema op spiritus.

Neude, Utrecht.

T. FOLMER.

Veel correspondentie moet wachten tot November.